

MILJØPOLITISK PLATTFORM

For Natur og Ungdom

Vedtatt på Natur og Ungdoms landsmøte Haugetun 08.01.2024

20	GRUNNSYN	3
21	1. NATURARVEN	3
22	VERN AV BIOLOGISK MANGFOLD	4
23	ROVDYR	6
24	ALLEMANNSRETTE OG FERDSEL I UTMARK	7
25	TROPISK REGNSKOG	7
26	BIO- OG GENTEKNOLOGI	8
27	2. PRIMÆRNÆRINGENE	8
28	JORDBRUK	9
29	FISKERI	11
30	OPPDRETT	12
31	SKOGBRUK	13
32	REINDRIFT	14
33	3. KLIMA	15
34	REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP	15
35	KLIMAFORDREVNENE	16
36	4. ENERGI	17
37	PRODUKSJON OG BRUK AV ENERGI I NORGE	18
38	OLJE- OG GASSUTVINING	20
39	ATOMKRAFT	20
40	5. TRANSPORT	21
41	TRANSPORTREDUSERENDE AREALPLANLEGGING	22
42	HELHETLIGE TRANSPORTLØSNINGER	23
43	KOLLEKTIVTRAFIKK	24
44	BÅTTRAFIKK OG SKIPSFART	24
45	JERNBANE	25
46	FLYTRAFIKK	26
47	SYKKEL OG FOTGJENGERE	27
48	6. INDUSTRI	28
49	FRAMSYNT NÆRINGSPOLITIKK	29
50	FORURENSING FRA NORSK INDUSTRI	29
51	BERGVERKSINDUSTRIEN	30
52	KLESINDUSTRIEN	31
53	7. FORBRUK OG AVFALL	31
54	AVFALLSMINIMERING OG BÆREKRAFTIG FORBRUK	32
55	AVFALLSBEHANDLING OG GJENVINNING	33
56	8. INTERNASJONALT	34
57	GJELDSSLETTE	34
58	BISTAND OG NORSKE BEDRIFTER I UTLANDET	34
59	INTERNASJONALT SAMARBEID	35
60	ØKONOMISKE AVTALER	36
61	EU OG EØS	37
62	NEDRUSTNING	37
63	9. KULTURARVEN	38

64 GRUNNSYN

65 Natur og Ungdom går inn for:

- 66 1. Et samfunn som forvalter ressursene til fellesskapets beste, i dag og på lang sikt, med
67 et minst mulig uttak av begrensede ressurser.
- 68 2. Et samfunn basert på solidaritet med og respekt for alle mennesker.
69 Ressursutnyttingen skal være framsynt og bygge på et bærekraftig uttak av begrensede
70 ressurser.
- 71 3. Et desentralisert samfunn der alle mennesker har lik mulighet for reell innflytelse
72 over sin egen situasjon. Arbeidsplasser og servicefunksjoner må legges der folk bor.
73 Produksjon må i størst mulig grad være basert på lokale ressurser og brukes til å dekke lokale
74 behov.
- 75 4. En produksjonsform som setter liv i samfunn og natur høyere enn økonomisk vekst.
76 Systemet skal ikke bryte ned, ødelegge og forurense, og må legges opp til å dekke folks
77 nødvendighetsbehov, ikke overforbruk.
- 78 5. Et samfunn som ivaretar og bygger på det økologiske, kulturelle og menneskelige
79 mangfold. Mangfold gjør samfunn og natur mindre sårbar. Naturen må få leve videre både
80 fordi menneskene er avhengige av den, og fordi den har en verdi i seg selv.
- 81 6. Et samfunn der bruk av tradisjonell, lokalt tilpasset teknologi kombineres med ny
82 teknologi. Teknologi må utvikles med mål om redusert totalt ressursbruk, og mindre
83 forurensing.

84

85 1. NATURARVEN

86 **Naturens mangfold må bevares. Truede arter og deres leveområder skal beskyttes. Vi må**
87 **bruke naturen og naturressursene uten å redusere mangfoldet eller ødelegge**
88 **opplevelsesverdien for våre etterkommere.**

89 *Det biologiske mangfoldet må opprettholdes. Med biologisk mangfold menes verdens*
90 *økosystemer, arter og den genetiske variasjonen innen artene. I dag skjer en storstilt*
91 *utarming av dette mangfoldet. Utrydding av dyre- og plantearter gir uopprettelige skader.*

92 *Artene i naturen er avhengige av hverandre og hver art har egenverdi. Matproduksjon og*
93 *framtidig teknologiutvikling er avhengig av det biologiske mangfoldet. Tilgang til natur er*
94 *viktig for menneskers mulighet for rekreasjon. Alle truede arter og deres leveområder, også*
95 *tradisjonelt kulturlandskap, må sikres tilstrekkelig beskyttelse for å hindre utrydding av dyre-*
96 *og planteliv lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Urørt natur og store sammenhengende*
97 *naturområder må bevares.*

98 *Artsmangfold må også verdsettes for å gjøre karbonoppsamlingsprosessene, i for eksempel*
99 *skoger, mer effektive. Nedbrytere fører karbonet fra stammene og ned i jorda. I mosetning til*
100 *i kommersielle skoger, lagres karbonet i jorda, i en skog hvor mangfoldet blir gitt mulighet til*
101 *å utvikle seg. Den nordiske urskog er særskilt for dens effektive karbonlagring og må derfor*
102 *vernes, samt at verdien av tidligere eller fortsatt kommersiell skog som får utvikle sitt*
103 *mangfold er stor.*

104 VERN AV BIOLOGISK MANGFOLD

105 *Vern av naturområder er et viktig virkemiddel for å ivareta det biologiske mangfoldet og*
106 *menneskenes tilgang til naturen. Vern er et mål i seg selv, fordi naturen har egenverdi. For å*
107 *oppretholde det biologiske mangfoldet er vi også avhengige av en mer miljøvennlig bruk av naturen.*

108 **Natur og Ungdom krever:**

109 1. Minst 10 % av all produktive skog må vernes, og det må lages en målrettet
110 opptrappingsplan for skogvernet, samt settes en forpliktende frist for når dette skal være
111 gjennomført. Ikke-flatehogd skog må kartlegges. Store sammenhengende verneområder må
112 prioriteres for vern. Det må settes av øremerkede ressurser og kapasitet til naturkartlegging,
113 areal- og naturregnskap og miljøkompetanse i kommunene. I tillegg må mer skog
114 restaureres.

115 2. De norske våtmarksområdene som er oppført i den internasjonale
116 Ramsarkonvensjonen må sikres.

117 3. All verdifull norsk vassdragsnatur må gis varig vern.

118 4. Det marine biologiske mangfoldet må bevares, naturverdier på havbunnen og
119 økosystemet i havet må beskyttes mot miljøgifter, avrenning og fremmede arter.

- 120 5. Naturmangfoldloven må bli overordnet alt annet regelverk og må gjelde for hele
121 Norges økonomiske sone.
- 122 6. Dispensasjonsmuligheten av naturmangfoldloven som prioriteter andre
123 samfunnsinteresser over vernevedtak må fjernes.
- 124 7. Utslippene av karbondioksid må reduseres kraftig for å stanse ytterligere forsurening av
125 havet. Forskning på hvilke konsekvenser forsurening har for økosystemene i havet må utvides.
- 126 8. Verneverdige kulturlandskap må holdes i hevd. Gjengroing må bekjempes gjennom
127 aktive skjøtselstiltak.
- 128 9. Det er et mål at vernede områder nyttes til friluftsmål og tradisjonell høsting av
129 ressurser så lenge aktiviteten ikke ødelegger verneverdiene.
- 130 10. De rike landene må bære hovedkostnadene ved å sikre det biologiske mangfoldet.
131 Norge må aktivt jobbe for å gjøre konvensjonen om biologisk mangfold sterkere
132 internasjonalt.
- 133 11. Naturinngrep i form av industri, hogst, veg-, hytte- og boligbygging må forbys i
134 registrerte verneverdige områder.
- 135 12. Det må innføres representativt vern av 30% av Norges land- og havområder, og 30%
136 av all ødelagt natur må restaureres tilbake til sin naturlige tilstand.
- 137 13. Kommunene må søke et organ i fylkeskommunen når de skal gi dispensasjoner i, eller
138 omdisponere LNF-områder. Tillatelser gis av dette organet i bolker hvert halvår basert på en
139 helhetsvurdering av naturtap. Det må innføres nasjonale tak på hvor store tillatelser fylkene
140 kan gi i hver runde.
- 141 14. Alle kommuner skal ha en miljørådgiver.
- 142 15. Det må utarbeides strengere planretningslinjer for hyttebygging for å redusere det
143 økende presset på natur. Resterende hyttereserver skal ikke tas i bruk, og kommunene skal
144 heller legge til rette for utleie og sameie av eksisterende hytter.
- 145 16. Det må ikke bygges nye militære øvelsesområder i naturområder i Norge.
146 Eksisterende felt må ikke utvides.
- 147 17. Det må innføres søknadsplikt for all typer kommersiell hogst, for å hindre tap av
148 biologisk viktige naturområder.
- 149 18. Naturfaglige tilrådinger må tillegges størst vekt når verneprosesser igangsettes og
150 avgjøres, uavhengig av om det er myndighetsstyrt eller frivillig vern.
- 151 19. Myndighetene må lage langsiktige finansieringsplaner for vern av naturområder. Det
152 må settes av tilstrekkelig med midler til skjøtsel, utvidelser av vernede områder, samt
153 erstatning til grunneiere.

- 154 20. Det biologiske mangfoldet i Norge må registreres og kartfestes. Kartverket må brukes
155 aktivt i arealplanlegging, både av myndigheter og i forbindelse med næringsvirksomhet.
- 156 21. Mangfoldet av naturtyper må ivaretas slik at deres funksjon som økosystemer og
157 levesteder for arter opprettholdes.
- 158 22. Pollinatorenes kritiske rolle skal være et forbehold i arealpolitikken. Samtidig må
159 kunnskapsgrunnlaget styrkes overfor beslutningstakerne og den generelle befolkning.
- 160 23. Fremmede arter som er kunstig innført i norsk natur og som forstyrrer den naturlige
161 balansen i økosystemet, må fjernes fra norsk natur.
- 162 24. Det skal ikke drives industrielt fiske i marine nasjonalparker, naturreservater eller
163 andre marine verneområder.
- 164 25. Kriterier bak internasjonalt innmeldt marin vernegrad må gjøres juridisk forpliktende.
- 165 26. I arealplanlegging i urbane områder må hensyn til biologisk mangfold veie tungt. Det
166 må opprettes flere grøntarealer, og eksisterende arealer må forvaltes på en måte som
167 ivaretar artsmangfoldet.
- 168 27. Norge må innføre et nasjonalt naturbudsjett med årlig grense for naturtap og mål for
169 restaurering. Det må stilles krav om at alle kommuner blir arealnøytrale.

170 DYREVELFERD

171 ***Dyr lider under menneskers prioritering av økonomisk profitt. Nedbygging av natur fører***
172 ***til at naturlandskap forsvinner. Økt industrialisering av matproduksjon truer biologisk***
173 ***mangfold og svekker norsk dyrevelferd.***

174 **Natur og Ungdom krever:**

- 175 28. Det må forbys import og salg av uetisk produserte dyreprodukter, om
176 produksjonsmetoden som er nyttet er forbudt i Norge.
- 177 29. Dyrs rettsvern styrkes, og dyrepolitiet må styrkes.
- 178 30. Produkter som er blitt testet på dyr skal ha tydelig merking.
- 179 31. Avl av dyr som er ment for å oppnå egenskaper som fører til nedsatt livskvalitet av
180 dyr må forbys.

181 **ROVDYR**

182 *Matproduksjon basert på bruk av utmarksressurser er miljøvennlig. Rovdyr kan være en*
183 *trussel mot dyr på utmarksbeite. Det er et mål å bevare levedyktige rovdyrstammer i Norge*
184 *og Sverige samtidig som det tilrettelegges for miljøvennlig jordbruk.*

185 **Natur og Ungdom krever:**

186 32. Det må bygges opp levedyktige bestander av store rovdyr og rovfugl i Norge.

187 33. Miljøfaglige råd må ligge til grunn ved utstedelse av jaktkvoter på dyr det drives
188 bestandsregulerende jakt på.

189 34. Det skal ikke gis fellingstillatelser på rovdyr, med mindre dyret volder store tap. Så
190 langt det er mulig må det unngås å gi fellingstillatelser på dyr som kan tilføre nytt
191 genmateriale til den norske ulvbestanden.

192 35. Ved rovdyrskader må det gis full erstatning.

193 36. Det må satses mye på forebyggende tiltak slik at tapene av dyr på utmarksbeite
194 reduseres. Dette innebærer økonomisk støtte til tilsynsordninger, forskning og utprøving av
195 ulike tiltak.

196 **ALLEMANNSRETTE OG FERDSEL I UTMARK**

197 *Naturen skal være tilgjengelig for alle. Folk skal ha tilgang til å gå i strandsoner, fjell, skog og*
198 *mark uten å måtte ha spesiell tillatelse eller måtte betale for det.*

199 **Natur og Ungdom krever:**

200 37. Naturområder som er spesielt viktige for friluftsliv og rekreasjon må bevares.

201 38. Strandsonen må beskyttes mot nedbygging og holdes tilgjengelig for allmenn ferdsel.
202 En betydelig andel av strandsonen som i dag er nedbygget må tilbakeføres til naturlig
203 tilstand.

204 39. Det må settes strenge begrensninger på motorisert ferdsel i utmark. Kun i helt
205 spesielle tilfeller må det gis dispensasjon for barmarkskjøring.

206 40. Det må gjennomføres belastningsbegrensede tiltak i naturområder som er populære
207 turistmål. Turistbedrifter må tilrettelegge for å spre kunnskap om skånsom bruk av naturen, i
208 tillegg informere om eventuelle konsekvenser ved brudd på retningslinjene.

209 **TROPISK REGNSKOG**

210 *Regnskogen inneholder et ukjent antall verdifulle dyre- og plantearter. For at regnskogens*
211 *mangfold skal bevares, må den omfattende nedhoggingen og ødeleggelsen stanses.*

212 **Natur og Ungdom krever:**

213 41. All ødeleggelse av tropisk og subtropisk regnskog må stanses.

214 42. Urbefolkningens livsgrunnlag må sikres. Hovedansvaret for forvaltningen må ligge
215 hos urfolkene selv, og Norge må øke fokus på at dette skal skje internasjonalt.

216 43. Norge må ikke importere produkter som er laget av regnskogstømmer, eller andre
217 produkter som er produsert på en måte som skader regnskogen.

218 **BIO- OG GENTEKNOLOGI**

219 *Føre var-prinsippet må legges til grunn for utvikling av gen- og bioteknologien. Teknologien*
220 *må utvikles til det beste for fellesskapet, ikke forringe det naturlige genetiske mangfoldet.*
221 *Sult og matmangel er i dag ikke grunnet lav matproduksjon, men skjev fordeling.*
222 *Genmodifiserte planter kan øke produksjon, men kan ikke føre til jevnere fordeling av mat*
223 *globalt. GMO er dermed ikke løsningen på verdens sult- og matmangelproblemer.*

224 **Natur og Ungdom krever:**

225 44. Folkevalgte må basere seg på uavhengig forskning, ikke økonomisk profitt, i styring av
226 kommersiell gen- og bioteknologi

227 45. Forskning på eller salg av gen- og bioteknologi må reguleres for å beskytte utsatte
228 økosystemer og det naturlige genetiske mangfoldet.

229 46. Genmodifiserte produkter skal markeres slik at det er synlig for forbrukerne,
230 uavhengig av om de er importerte eller norskproduserte.

231 47. Genmodifiserte organismer skal ikke settes ut i naturen og genmodifiserte
232 organismer som fører til bruk av høyere doser miljøskadelige sprøytemidler, må forbys.

233 48. Genredigerte organismer må dekket av det samme lovverket som alle andre
234 genmodifiserte organismer. Alle genredigerte organismer må være mulig å spore.

235 49. Det må innføres et forbud mot bruk av gendrivere i naturen.

236 50. Hvert land må få råderett og økonomiske rettigheter over sine egne genetiske
237 ressurser. Det må ikke tas patent på levende organismer, naturlige eller genmodifiserte, ei
238 heller naturlige eller syntetiske gener.

239

240 **2. PRIMÆRNÆRINGENE**

241 **Naturressursene skal høstes uten å forringe jordens fruktbarhet, livet i havet og naturens**
242 **fantastiske mangfold for framtidige generasjoner.**

243 *Primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske, er produksjon basert på betingede fornybare*
244 *ressurser. Dersom ikke økologiske grenser respekteres, vil mulighetene for forsvarlig*
245 *ressursutnytting i framtiden ødelegges.*

246 *En av de største utfordringene verden står overfor er å produsere og fordele mat til en stadig*
247 *økende verdensbefolkning. Alle land har rett og plikt til å brødfø egen befolkning i størst*
248 *mulig grad. Matjorda må ikke legges brakk og ikke utpines, men brukes for å sikre lokal*
249 *matproduksjon. Fiskeriressursene må ikke overforbrukes, men utnyttes framsynt.*

250 *Lokalprodusert mat er miljøvennlig, trygg og solidarisk. Miljøvennlig fordi den holder mer av*
251 *matjorda og utmarka i hevd, og er tilpasset det lokale ressursgrunnlaget. Videre*
252 *transporteres den lokalproduserte maten over kortere strekninger og gir derfor lavere utslipp*
253 *av klimagasser. Trygg fordi bruk av lokale ressurser sprer mindre smitte og biologisk*
254 *forurensning. Solidarisk fordi man bruker egne og ikke andres ressurser. Alle land bør derfor*
255 *basere sitt matforbruk på lokale matvarer så langt som mulig.*

256 *Produkter basert på råvarer fra jordbruk, skogbruk og fiske er mer miljøvennlige enn varer*
257 *laget av lagerressurser som kull og olje, eller varer som er svært energikrevende å framstille.*
258 *Samtidig er de industrialiserte primærnæringene i dag storforbrukere av fossil energi og*
259 *andre miljøskadelige innsatsfaktorer.*

260 **JORDBRUK**

261 *Bønder har et høyst viktig samfunnsansvar som matprodusenter og naturforvaltere. Likevel*
262 *preges det norske jordbruket av sosial dumping, hvorav dårlige levevilkår resulterer i*
263 *nedleggelse, gjengroing, og svekket selvforsyning. Det norske jordbruket må styrkes på*
264 *naturens premisser, og tilrettelegge for en bærekraftig og solidarisk matproduksjon som tar*
265 *hensyn til klima, miljø, og dyrevelferd.*

266 **Natur og Ungdom krever:**

267 1. Det må forskes mer på bærekraftig jordbruk og legges en plan for hvordan man skal
268 legge om jordbruket slik at matproduksjonen blir mest mulig miljøvennlig.

269 2. En vesentlig del av det norske jordbruket må være økologisk drevet, og det må legges
270 en plan for hvordan denne omleggingen skal gjennomføres.

271 3. Det må være et mål for hele jordbruket at produksjonen blir mer miljøvennlig.
272 Forbruket av kunstgjødsel og sprøytemidler må ilegges strenge restriksjoner.

273 4. Norge må øke sin selvforsyningsgrad betraktelig. Det må være et klart mål å bli
274 mindre avhengig av import av mat og fôr. Mest mulig av Norges dyrka mark må brukes for å

- 275 produsere menneskeføde, heller enn dyrefôr, for å få mest mulig mat ut av de begrensa
276 ressursene.
- 277 5. Det må tilrettelegges for bønder som driver dyrkbar jord i vanskelige områder som
278 skråninger og små areal, blant annet gjennom tilskudd og subsidier.
- 279 6. Norsk kjøtt-, egg og melkeproduksjon må i størst grad baseres på miljøvennlige
280 alternativer, som beite- og utmarksressurser. Unødvendig bruk av kraftfôr, eller fôr
281 produsert på en måte som skader andre lands naturressurser må unngås. Det må være et
282 langsiktig mål for Norge å bli selvforsynt med fôr. Toll og avgiftssatser må settes deretter.
- 283 7. Mat må avgiftsbelegges ut fra miljøskaden den medfører.
- 284 8. Mat må i størst mulig grad produseres for lokalt forbruk, ikke for eksport. All
285 subsidiering av mateksport må opphøre.
- 286 9. Ved import av mat må varer fra miljøvennlig matproduksjon prioriteres. Importen må
287 ikke svekke matsikkerheten i produsentlandet, og må følge standarder for etisk handel.
288 Norske myndigheter må bruke tollpreferanser som virkemiddel for å sikre at importen skjer i
289 tråd med disse prinsippene
- 290 10. Det veterinære grensevernet og kontrollen ved planteinnførsel må være sterkt og
291 solid.
- 292 11. Norge må senke arealgrensene for bo- og driveplikt.
- 293 12. Ordningen med omsettelige melkekvoter må avskaffes.
- 294 13. Rammevilkårene for norsk jordbruk basert på norske ressurser, må bedres. Statlige
295 tilskudd må omfordes fra kraftfôr til å styrke beitebaserte næringer.
- 296 14. Det bør gjøres attraktivt for unge å gå inn i jordbruket, ved gode og attraktive
297 utdanningstilbud og økonomisk oppstartsstøtte for nye brukere.
- 298 15. Det må settes inn tiltak for å gjøre det mulig for ungdom uten odell å komme seg inn i
299 jordbruket, blant annet ved bedre låneordninger, økt subsidiering i oppstartsfasen, samt å
300 tilrettelegge for forpaktningsordninger.
- 301 16. For å sikre og utvide norsk matproduksjon, må vi innføre et strengt vern av dyrkbar
302 mark, forby nedbygging av matjord og aktivt gjenbruke brakkliggende dyrket arealer.
- 303 17. Vitenskapelig kunnskap om dyrevelferd må legges til grunn i lovverket for dyrehold
304 og jakt, og det må være sentralt i landbruksutdanningen og dyreforvaltningen.
- 305 18. Subsidierings- og momspolitikken må brukes aktivt til fordel for miljøvennlige
306 produkter.
- 307 19. Myndighetene må legge til rette for uavhengig kunnskap og informasjon om
308 miljøvennlige matvalg med lavere kjøttforbruk i utdanningen.

- 309 20. Plastforsøpling fra jordbruket må reduseres, og det må utvikles et mer miljøvennlig
310 alternativ til rundballeplast.
- 311 21. Subsidieordningen for husdyr skal være basert på en kontinuerlig oversikt over antall
312 dyr heller enn datosatte opptellinger.
- 313 22. Den tradisjonelle stølsdrifta over hele Norge må bevares og styrkes.
- 314 23. På god matjord skal dyrking av menneskemat prioriteres over gress og fôr til
315 husdyrproduksjon.
- 316 24. Det skal ikke høstpløyes i Oslofjordens nedbørsfelt.
- 317 25. I mange soyaproduserende land går dyrkingen av soya ut over viktige økosystemer
318 som regnskog og savanne. Norge må utfase bruk av soya i dyrefor og heller gå inn for norsk
319 fôrproduksjon basert på korn, hvete, havre, belgfrukter, tang osv.
- 320 26. God dyrevelferd skal være en sentral forutsetning i husdyrproduksjon. Industrielt
321 fremavlede raser som hurtigvoksende kyllinger må forbys.
- 322 27. Energiforbruket i jordbruket bør ikke være større enn energiproduksjonen.
- 323 28. Dagligvarekartellet må oppløses for å sikre reell konkurranse, og vertikal integrasjon i
324 produksjonsleddet skal stanses.

325

326

327 **FISKERI**

328 *Fiskeressursene må høstes på en måte som gir liten fare for overbeskatning og som gir størst*
329 *mulig utbytte på lang sikt. Samtidig må ressursene forvaltes og fordeles slik at fiskeriene*
330 *bidrar til internasjonal matvaresikkerhet, og at kystbosettingen trygges For de fleste fiskeslag*
331 *oppnås disse målene best ved et fiske basert på mindre fartøy med passive redskaper.*
332 *Dagens systemer med kjøp og slag av fiskerettigheter fører til overinvesteringer i*
333 *havfiskeflåten, og at fiskerettighetene samles på stadig færre hender.*

334 **Natur og Ungdom krever:**

335 29. Fiskekvotene må tildeles slik at de prioriterer kystflåten. Fordeling av kvoter må
336 gjenspeile de ulike fangstmetodenes ressurstilpasning og energiforbruk.

337 30. Fiskekvoter må ikke være omsettelige.

338 31. Fiskeriforvaltningen må demokratiseres. Stortinget må få myndighet til å fatte viktige
339 beslutninger om ressursutnyttningen i framtiden. Berørte parter må få komme med innspill til
340 hvordan ressursene skal forvaltes. Føre var-prinsippet må legges til grunn for fastsettelse av
341 totalkvoter.

- 342 32. Bruk av aktive fiskeredskaper, som trål og snurrevad, må underlegges strengere
343 restriksjoner. I noen fjorder og kystnære områder bør bruk av denne typen fiskeredskaper
344 forbys.
- 345 33. Råfiskloven må ikke uthules. Salgslagene må ha rett til å forhandle om prisen på fisk,
346 uavhengig av langsiktige leveringsavtaler mellom fartøy og industri. De skal også ha rett til å
347 dirigere fangster.
- 348 34. Norge må arbeide for en bedre forvaltning av Nordsjøen og for at EU legger opp til en
349 mer bærekraftig fiskeripolitikk. Det må innføres en strengere regulering av industritrålfisket.
- 350 35. Det må etableres kystfiskesoner som dekker et større område enn dagens ordninger.
351 Bruken skal være bærekraftig og uavhengig av etnisitet og bosted.
- 352 36. Det må innføres flere og større nullfiskeområder langs hele norskekysten for å ivareta
353 pusterom og sikre aldersspredning i bestandene. Disse skal være fri for all type fiske.
- 354 37. Det må drives kvoteregulert sel- og vågehvalfangst langs norske havområder.
355 Kvotene må reguleres i forhold til bestanden, slik at det kan drives bærekraftig høsting av
356 overskuddet. Vitenskapelig kunnskap om dyrevelferd må legges til grunn for en slik
357 beskatning.
- 358 38. Det innføres et forbud mot lysfiske.
- 359 39. Norge må jobbe for at det blir vedtatt internasjonale bindende avtaler som begrenser
360 fabrikk skipsfiske, stopper fangst av truede arter og drastisk reduserer fangsten av arter som
361 er i tilbakegang.

362 **OPPDRETT**

363 *Norsk oppdrettsnæring byr i dag på en rekke miljøproblemer. Rømming, sykdommer som*
364 *spres til villfisk, samt utslipp fra merder er med på å forringe det naturlige økosystemet som*
365 *finnes i norske fjorder og langs kysten. Det er i tillegg et grunnleggende problem at mye*
366 *energi og ressurser går tapt når fisk som kunne vært spist av mennesker brukes til fiskefôr.*
367 *Med dagens vekst i oppdrettsnæringen vil Norge om kort tid bli netto forbruker av fisk. Dette*
368 *bidrar til å svekke verdens matvaresikkerhet og fører til et hardt press på arter som brukes i*
369 *fiskefôr*

370 **Natur og Ungdom krever:**

- 371 40. Det må være mulig å spore rømt oppdrettsfisk tilbake til produsenten. Oppdrettsfisk
372 må merkes slik at den kan skilles fra annen fisk.
- 373 41. Oppdrettere må bøtelegges per rømte oppdrettsfisk. Urapportert rømning må
374 medføre strengere straff.
- 375 42. Oppdrett i Norge må organiseres med rømnings sikre anlegg. Det må opprettes
376 sterke, uavhengige organer for kontroll av oppdrettsnæringa, med klare regler og strenge

- 377 sanksjoner som fører til nedgang i rømmingen fra oppdrett av marine arter og spredning av
378 sykdommer og parasitter som lakselus.
- 379 43. Fôret til oppdrettsfisk skal ikke bestå av fisk som kan brukes til menneskemat eller
380 fisk som er fra truede bestander. Det må etterstrebtes å bruke lokale ressurser til fôr i
381 oppdrettsanlegg.
- 382 44. Oppdrettsindustrien må være lovpålagt å produsere mer fisk enn den forbruker.
- 383 45. Bruken av medisiner og kjemikalier i oppdrettsnæringa må reduseres til et
384 bærekraftig nivå.
- 385 46. Det må bli strengere kontroll av lokaliseringen av oppdrettsanlegg. Det må opprettes
386 oppdrettsfrie områder i og ved nasjonale laksefjorder.
- 387 47. Det skal kun tildeles nye konsesjoner til rømnings sikre, utslippsfrie og smittefrie
388 mæranlegg. Det må ikke tildeles konsesjoner til anlegg som drives etter dagens standard.
389 Utslippene, rømmingen og smittespredningen fra eksisterende oppdrettsanlegg må
390 reduseres for å komme på et bærekraftig nivå. Allerede eksisterende oppdrettsanlegg må
391 omstilles til lukkede anlegg.
- 392 48. Ved utbygging av settefiskanlegg må naturmangfoldet tas hensyn til. Utbygging av
393 settefiskanlegg i verna vassdrag kan ikke tillates.
- 394 49. Konsesjoner til oppdrettsnæringa må være tidsbegrenset. Brakklegging av lokaliteter
395 og inndragning eller overtakelse av konsesjoner må brukes som et aktivt sanksjonsmiddel
396 ved alvorlige brudd på miljølovgivningen.
- 397 50. Det må ikke drives oppdrett av torsk eller fremmede arter i Norge.
- 398 51. Offentlige midler til forskning på oppdrett av marine arter må gis til å løse de
399 miljøproblemene som er knyttet til fiskeoppdrett.

400 **SKOGBRUK**

401 *Tre er et miljøvennlig produkt dersom skogbruket drives på en økologisk forsvarlig måte.*
402 *Stordrift med få sysselsatte og monokulturskog er en trussel mot det biologiske mangfoldet.*
403 *Skogbruket bør legges om slik at det tas hensyn til naturverdier og truede arter under hogst*
404 *og ved skjøtsel.*

405 **Natur og Ungdom krever:**

- 406 52. Skogloven må revideres slik at hensyn til natur og friluftsliv blir styrka. Det bør være
407 strengere og tydeligere miljøkrav til skogbruket som kan etterprøves, inkludert forbud mot
408 miljøskadelige driftsformer som gjødsling og sprøyting. Uavhengige offentlige myndigheter
409 må kontrollere næringen og det må være større konsekvenser for å ikke følge loven.
- 410 53. Skogbrukssubsidier som skader gammel naturskog som aldri har vært flatehogd må
411 fjernes.

- 412 54. Skogbruket må i større grad baseres på økologisk flerbruk. Det må settes i verk tiltak
413 som gjør at det også lønner seg for skogeiere å utnytte mangfoldet i skogressursene, framfor
414 fortsatt storsatsing på å gjøre levende skogområder om til monokulturområder.
- 415 55. Lauvskogressursene i norske skoger må utnyttes bedre. Ved en eventuell økt satsning
416 på lauvskogressursene må verdifulle lauvskogsområder og lauvskogselementer sikres i
417 skogbehandlingen.
- 418 56. Et skogbruk basert på flatehogst må legges om til for eksempel blendingshogst eller
419 plukkhogst.
- 420 57. Bruk av sprøytemidler i skogbruket må stanses.
- 421 58. Statlig eide skoger må tilbys til vern uten krav om erstatning.
- 422 59. Innfør hogststopp i gammelskogen og meldeplikt på all hogst.
- 423 60. All skog bør kartlegges av en ekstern kartlegger før hogst.
- 424 61. Forby planting av fremmede arter og gran der den ikke hører hjemme naturlig.

425 **REINDRIFT**

426 *Reindrift er en tradisjonsnæring med minst tusen års historie i Norge. Gitt riktige*
427 *rammevilkår og påbud om økologisk bærekraftig drift, er reindriften en potensielt grønn*
428 *næring. Reindrifta har en vesentlig plass i samisk kultur, og reindriftspolitikken må derfor*
429 *utvikles med et urfolksperspektiv tilstede. Dessverre fører nye naturinngrep på vidda til tap*
430 *av beitearealer, noe som sammen med høye flokktall kan føre til overbeiting, og utarming av*
431 *viddas naturressurser. Utstrakt bruk av motorisert ferdsel i reindriften kan også være med på*
432 *å forringe naturgrunnlaget.*

433 **Natur og Ungdom krever:**

- 434 62. Det må ikke legges beslag på viktige beiteområder for tamrein.
- 435 63. Antall rein i beiteområdene må ikke overskride naturens ressursgrunnlag. Inngrep i
436 beiteområdene som undergraver ressursgrunnlaget kan ikke aksepteres.
- 437 64. Forvaltningen av reindrift må bygge på tradisjonell kunnskap og prinsipper om
438 bærekraft, samt kunnskap om dyrevelferd.
- 439 65. I forvaltningen av reindrift må hensyn til små reindriftsutøvere vektlegges. Det må bli
440 lettere for unge reindriftsutøvere å komme inn i næringa.

441

442

443 **3. KLIMA**

444

445 *Klimaendringene er farlige, urettferdige og allerede i gang. Skal vi unngå farlige*
446 *klimaendringer må den globale oppvarmingen ikke overstige 1,5 grader. FNs klimapanel har*
447 *sagt at det fremdeles er mulig å ikke overstige dette, men det haster. Verden må starte en*
448 *omlegging til et grønt samfunn nå, og samtidig sørge for tiltak som vil hjelpe de som allerede*
449 *rammes av klimaendringene.*

450

451 **REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP**

452

453 *De norske klimagassutslippene er blant de høyeste i verden, fordelt på antall innbyggere. I*
454 *tillegg til disse utslippene bidrar Norge til stortilt forurensing i andre land gjennom eksport*
455 *av olje og fossilgass, samt tunge investeringer gjennom Statens Pensjonsfond Utland i fossile*
456 *næringer.*

457

458 1. Det må være et langsiktig mål at Norge innen 2050 skal være et nullutslippssamfunn,
459 i tråd med FNs klimapanelers anbefalinger. Det må settes klare, etappevise mål for
460 reduksjoner av utslipp. Målene må være førende for planlegging av all transport,
461 næringsvirksomhet og energibruk.

462

463 2. Kommunene må gjennomføre tiltak for å redusere sine klimagassutslipp innenfor alle
464 sektorer, og stille miljøkrav til kommunenes leverandører.

465

466 3. De norske klimagassutslippene må kuttes nasjonalt. Tiltak i utlandet må komme i
467 tillegg til klimatiltak i Norge. Planting av skog må ikke regnes med i Norges klimaregnskap.

468

469 4. Norge skal innføre Klimaombud, hvor ombudets oppgave er å følge opp at Norge ikke
470 begår miljøkriminalitet, bryter sine internasjonale miljøforpliktelser og norsk miljølovverk.
471 Videre skal ombudet følge opp vedtak i Stortinget. Klimaombudet skal være partipolitisk
472 uavhengig og ha reell faglig kompetanse.

473

474 5. Klimamanipulering som innebærer ytterligere eksperimentering med jordas klima- og
475 økosystemer må ikke iverksettes. Norge må jobbe for et internasjonalt forbud mot dette.

476

477 6. Det internasjonale klimaregimet må være bindende og følge FNs anbefalinger om
478 utslippskutt. Uavhengig av et slikt regime må Norge sørge for tilstrekkelige
479 utslippsreduksjoner på hjemmebane.

480
481 7. Norge må være en pådriver for at alle klimagassutslipp fra internasjonal skips- og
482 luftfart inngår som en del av det globale rammeverket for reduserte klimagassutslipp.

483
484 8. Norge må bevilge minst én prosent av bruttonasjonalinntekt til utslippsreduksjoner,
485 klimatilpasning og klimaskadekompensasjon i lav- og mellominntektsland. Det må ikke gis
486 penger til prosjekter som forringer det biologiske mangfoldet i mottakerlandet.
487 Bistandsprosenten og regnskogsmidlene må opprettholdes og midlene til utslippskutt må
488 komme i tillegg til disse.

489
490 9. Norge må innføre ordningen med forutsigbart stigende karbonavgift. Avgiften skal
491 dedikeres til tiltak som begrenser klimaendringene.

492
493 10. Norge må følge føre-var-prinsippet og være forberedt på de verst tenkelige
494 konsekvensene klimaendringene kan medføre ved å iverksette tiltak umiddelbart.

495 **KLIMAFORDREVNE**

496 *Klimaendringene driver stadig flere på flukt. Det er viktig å forhindre at flere blir fordrevet,*
497 *både gjennom lavere utslipp av drivhusgasser og klimatilpasningstiltak. Det må opprettes*
498 *sterke internasjonale ordninger for hvordan man skal ivareta rettighetene til de*
499 *klimafordrevne. Norge er i en særstilling som er både moralsk pliktet og har økonomisk evne*
500 *til å ta initiativ til en internasjonal ordning.*

501

502 **Natur og Ungdom krever:**

503

504 11. En person som er fordrevet fra sitt leveområde på grunn av naturkatastrofer eller
505 fordi deres livsgrunnlag er ødelagt av alvorlige klimaendringer, må defineres som
506 klimafordreven.
507

508 12. En person som har status som klimafordreven må gjennom norsk lovverk ha krav på
509 midlertidig beskyttelse.
510

511 13. I det tilfellet en klimafordreven ikke har mulighet til å flytte tilbake til sitt
512 opprinnelige leveområde, må den klimafordrevne gjennom norsk lovverk ha krav på
513 permanent beskyttelse.
514

- 515 14. Det må innføres en rekke klimatilpasningstiltak i lokalsamfunn for å forhindre at
516 mennesker blir klimafordrevne. Norge må være en pådriver for en internasjonal ordning som
517 støtter slike tiltak i fattige land.
518
- 519 15. Det må igangsettes et internasjonalt samarbeid som jobber med å få land til å
520 anerkjenne de klimafordrevnes rettigheter, samt hjelpe land som ikke har mulighet til å
521 ivareta sine klimafordrevnes rettigheter.
522
- 523 16. Land som har påført klimaskade gjennom bevisste handlinger og dermed bidratt til
524 flere klimafordrevne, må ta aktivt ansvar for eventuelle klimafordrevne respektivt til påført
525 skade og ressurser.
526
- 527 17. FNs flyktningkonvensjon må ikke svekkes.
528
- 529 18. Klimafordrevne skal anerkjennes og ha samme rettigheter som flyktninger. De skal
530 også kunne regnes som kvoteflyktninger. Antallet kvoteflyktninger skal økes i forhold til
531 økingen av klimafordrevne.
532
- 533
- 534

535 4. ENERGI

536 **Energiforbruket skal holdes på et så lavt nivå som mulig. Fossile energikilder som olje, kull**
537 **og fossilgass må erstattes av nye, fornybare energikilder. Miljøskadelig atomkraft må ikke**
538 **bygges ut i Norge.**

539 *All produksjon av energi har negative miljøkonsekvenser. Vannkraftutbygging gir store*
540 *naturinngrep, noe som reduserer det biologiske mangfoldet og opplevelsesverdien av*
541 *naturen. Massiv vannkraftutbygging har gitt norsk vassdragsnatur store sår.*

542 *Forbrenningen av fossilt brensel som olje, kull og fossilgass er den viktigste årsaken til*
543 *menneskeskapte klimaendringer. Ifølge FNs klimapanel må utslippene av klimagasser kuttes*
544 *med 40 - 60 prosent innen 2030, dersom vi skal begrense global oppvarming til 1,5 grad. I-*
545 *landene har skapt klimaproblemet, og har derfor hovedansvaret for å løse det.*

546 *Det samlede energiforbruket i Norge er svært høyt og øker stadig. Forbruket av energi må*
547 *reduseres og effektiviseres. Produksjonen av ny fornybar energi må økes for å erstatte vårt*
548 *fossile energiforbruk og for å eksportere ren, fornybar energi.*

549 PRODUKSJON OG BRUK AV ENERGI I NORGE

550 *Halvparten av energiforbruket i Norge er fossilt og forurensende. En rekke enkle tiltak kan gi*
551 *dramatiske kutt i forbruket av energi. Høyverdige energiformer som elektrisitet bør i minst*
552 *mulig grad brukes direkte til å dekke energiformål som oppvarming. Norge må satse på*
553 *utbygging av nye fornybare energikilder for å erstatte den fossile energien. Kombineres dette*
554 *med utbygging av vannbårne varmesystemer og energisparing er potensialet for å redusere*
555 *klimagassutslippene stort.*

556 **Natur og Ungdom krever:**

557 1. Det må ikke åpnes for nye, store vannkraftutbygginger. Gamle og ineffektive
558 vannkraftverk må rustes opp. Utbygging av mikro, mini- og småkraftverk må skje på en måte
559 som ikke reduserer artsrikdommen i vassdraget.

560 2. Det må ikke bygges ut noen form for vannkraft i verna vassdrag.

561 3. Energiforbruket i Norge må reduseres kraftig gjennom energisparing og –
562 effektivisering. Det må settes et ambisiøst og konkret mål for energieffektivisering, og man
563 må bruke offentlige tilskudds-, låne- og skatteordninger for å gi incentiv til næringsliv og
564 private til å energieffektivisere. Tiltak for energisparing og -effektivisering må innføres i alle
565 offentlige bygg.

566 4. Prisen på energi må reflektere miljø- og naturkostnadene ved slik produksjon og
567 stimulere til er miljøvennlig bruk av energi. For å sikre at prisøkningen ikke rammer ulike
568 samfunnsgrupper skjevt, må det legges opp til høyere pris for overforbruk enn for nødvendig
569 forbruk.

- 570 5. Utbygging av linjenettet må skje på en bærekraftig og miljøvennlig måte som setter
571 hensynet til naturmangfold, fornybare næringer og urfolk i første rekke. Utbyggingen må
572 sikre realisering av fornybar energi og andre klimatiltak.
- 573 6. Energi må produseres og transporteres slik at minst mulig av energien går tapt i
574 prosessen fram mot forbrukeren.
- 575 7. Det skal tilrettelegges for en mer lokal produksjon og forsyning av fornybar energi i
576 Norge.
- 577 8. Det må ikke bygges forurensende gasskraftverk i Norge. Bruk av teknologi for CO₂-
578 håndtering er et viktig virkemiddel for å redusere klimagassutslippene. Eksisterende
579 gasskraftverk må ta i bruk CO₂-håndtering. Inntil CO₂-håndtering er på plass må
580 gasskraftverkene stenges.
- 581 9. Støttetiltak for CO₂-håndtering må ikke gå på bekostning av satsning på energisparing
582 og ny fornybar energi.
- 583 10. Rammevilkårene for bedrifter som driver med ny, fornybar energi må være stabile og
584 gode.
- 585 11. Utbygging av vindkraft må ta hensyn til naturmangfold, primærnæringer og urfolk.
- 586 12. Det må satses på forskning, utvikling, demonstrasjon og utbygging av vindkraft til
587 havs. Utbyggingen må være skånsom mot andre fornybare næringer.
- 588 13. Norge må legge til rette for økt fornybar kraftutveksling med Europa.
- 589 14. Bruk av fossil energi til oppvarming må fases ut. Miljøavgiften på olje og fossilgass til
590 oppvarming må være høy. Offentlig virksomhet og private som bruker oljefyring må gis
591 økonomisk gunstige vilkår for overgang til miljøvennlig energi.
- 592 15. Enøk-tiltak på allerede bygde hus skal prioriteres. Ved nybygging må
593 byggeforskriftene stille krav om passivhusstandard, bruk av vannbåren varme og energibruk
594 basert på ny fornybar energi.
- 595 16. Myndighetene må ikke legge til rette for utbygging av infrastruktur for bruk av
596 fossilgass i Norge eller infrastruktur som legger til rette for økt utveksling av fossilgass med
597 andre land.
- 598 17. Myndighetene skal legge til rette for salg av overskuddselektrisitet fra private
599 husstander til strømmettet.
- 600 18. Offentlige instanser må gi sterke insentiver for solceller på tak, og sikre at solkraft
601 utgjør en betydelig del av norsk strømforsyning.
- 602 19. Offentlige bygg skal varmes opp ved hjelp av bergvarme der det er gjennomførbart.
- 603

604

605 **OLJE- OG GASSUTVINING**

606 *Utvinning og bruk av olje og gass gir enorme klimagassutslipp. I tillegg forurenses havet av*
607 *olje og kjemikalier. En ukontrollert utblåsning av olje vil gi katastrofale følger. Norsk*
608 *oljeindustri er en trussel mot verdens klima, samt dyre- og planteliv. Samtidig er mange*
609 *mennesker og lokalsamfunn i dag avhengige av arbeidsplassene i industrien. Derfor må*
610 *petroleumsnæring utvikles på en solidarisk og rettferdig måte. De samfunnsøkonomiske*
611 *kostnadene av omstillingen må fordeles jevnt, ikke legges på arbeidere alene.*

612 **Natur og Ungdom krever:**

613 20. Det må opprettes varige petroleumsfrie områder på norsk sokkel. Disse må opprettes
614 i særlig sårbare områder, samt der petroleumsvirksomhet kommer i konflikt med
615 bærekraftig næringsvirksomhet. Vernet skal ikke være til hinder for høsting av fornybare
616 ressurser.

617 21. Det må ikke tildeles nye konsesjoner til oljevirksomhet, og TFO-ordningen må
618 avskaffes. Det må lages en rettferdig nedtrappingsplan med avvikling som mål for den
619 eksisterende petroleumsindustrien. Avviklingen må skje så fort og så rettferdig som mulig.

620 22. Det må satses på forebyggende sikkerhetstiltak på norsk sokkel. Sikkerhetshensyn må
621 veie tyngre enn kortsiktige bedriftsøkonomiske hensyn.

622 23. Staten skal ikke dekke kostnader knyttet til letevirksomhet og petroleumsutvinning
623 på norsk sokkel.

624 24. Oljevernberedskapen i norske havområder og langs kysten må kontinuerlig forbedres
625 og moderniseres.

626 25. Forurensende energibruk i forbindelse med eksisterende olje- og gassvirksomhet bør
627 ikke erstattes med fornybar energi fra land.

628 26. Petroleumsforvaltningen må være åpen og demokratisk, slik at alle berørte
629 samfunnsinteresser får reelle muligheter for påvirkning. Miljøhensyn må ivaretas i alle ledd i
630 forvaltningen, og miljøfaglige tilrådninger må respekteres.

631 **ATOMKRAFT**

632 *Atomkraft er en utfordrende måte å produsere energi på. Konsekvensene av ulykker er*
633 *ekstremt store. Dagens teknologi tillater ikke sikker lagring eller behandling av*
634 *høyradioaktivt avfall, derfor må dette forskes på. Vi kan stille oss positive til forskning på*
635 *fusjon, men aldri fisjon. Vi skal alltid sette en satsning på fornybare energikilder fremfor*
636 *atomkraft.*

637 **Natur og Ungdom krever:**

638 27. Norge må ikke bygge eller ta i bruk atomkraftverk.

- 639 28. Norge skal ikke bidra til å forbedre atomkraftens konkurranseevne.
- 640 29. Norge må sette et tydelig internasjonalt eksempel og ta ansvar for eget atomavfall.
641 Norske myndigheter må sette i gang en prosess som tar sikte på å løse avfallsproblemet i vår
642 levetid.
- 643 30. Atomdrevne transportmidler og transportmidler med atomavfall eller atomvåpen må
644 ikke gis adgang til norske farvann, landområder og luftrom.
- 645 31. Norge må til enhver tid ha tilfredsstillende varslings- og beredskapsplaner ved
646 atomulykker.
- 647 32. Prinsippet om at forurensere betaler må også gjelde atomindustrien.
- 648 33. Utgangspunktet er at norsk atomavfall må lagres og deponeres forsvarlig i Norge.
649 Norske myndigheter kan jobbe for et samarbeid med de andre nordiske landene om
650 forsvarlig lagring av nordisk atomavfall.
- 651 34. Norge må være en pådriver dekommisjonering av atomkraftverk som har nådd
652 slutten av sin levealder.
- 653 35. Norge må ikke støtte forlengelse av levealderen på første- og andregenerasjons
654 atomkraftverk gjennom økonomiske eller tekniske bidrag.
- 655

656 **5. TRANSPORT**

657 **Samfunnet må organiseres slik at behovet for transport holdes på et lavt nivå.**
658 **Miljøvennlige transportmidler som buss, sykkel og skinnegående transportmidler skal**
659 **brukes istedenfor bil og fly.**

660 *Biler, fly og båter slipper ut enorme mengder CO₂ som gir menneskeskapte klimaendringer. I*
661 *tilllegg bidrar transporten til store lokale luftforurensingsproblemer og utslipp som gir*
662 *forsuring av natur og miljø.*

663 *Veger, parkeringsplasser og flyplasser ødelegger sårbare og verdifulle naturområder og*
664 *reduserer det biologiske mangfoldet i naturen. Det store arealforbruket i*
665 *samferdselssektoren er også en trussel mot jordbruksproduksjon og miljøvennlig byutvikling.*

666 *For at transporten skal skje på den mest energieffektive og minst miljøødeleggende måten,*
667 *kreves det en overgang fra bil- og flytrafikk til miljøvennlige transportformer. Dette krever en*
668 *bevisst, transportreduserende arealplanlegging og at de miljøvennlige transportmidlene*
669 *gjøres mer attraktive enn bil, fly og andre svært forurensende transportmidler.*

670 **TRANSPORTREDUSERENDE AREALPLANLEGGING**

671 *Norske byer og tettsteder må planlegges med mål om å redusere folks daglige*
672 *transportbehov. Den fysiske planleggingen må tilrettelegge for kollektive transportløsninger,*
673 *ikke baseres på at alle skal behøve å benytte seg av bil.*

674 **Natur og Ungdom krever:**

675 1. Arbeidsplasser og nærmiljøfunksjoner må plasseres i nærheten av der folk bor.
676 Offentlige tjenester og andre servicetilbud i små lokalsamfunn og lokalmiljøer bør
677 opprettholdes og utbygges. Det må ikke bygges bilbaserte kjøpesentre. I stedet må
678 nærbutikken styrkes.

679 2. I sentrale byområder bør bilbruken reduseres til et minimum. Det må opprettes
680 bilfrie by- og boligområder.

681 3. Det må føres en restriktiv parkeringspolitikk for å redusere bilens fordeler. Antall
682 parkeringsplasser må holdes på et lavt nivå i sentrumsnære områder, og bilfordeler i
683 tilknytning til arbeidsplasser må skattlegges.

684 4. Ved jernbanestasjoner og kollektivknutepunkt i større byområder bør tett bosetting
685 prioriteres framfor areal til innfartsparkering.

686 5. Det må settes en maksimumsgrense for hvor mange parkeringsplasser det er lov å
687 opprette i forbindelse med boligbygging og næringsvirksomhet.

688 6. Kommunene må arbeide mot etablering av private parkeringsplasser på tomter uten
689 bebyggelse.

690 7. I byområder må tomme hus tas i bruk. Eldre bygninger og boligstrøk må rehabiliteres
691 og holdes i hevd.

692 8. Når det skal bygges nytt i byer og tettsteder bør dette skje med mål om fortetting.
693 Utbyggingen bør skje på allerede påvirkede arealer, såkalte grå arealer. Grønne arealer som
694 friområder, naturområder og jordbruksland bør ikke bebygges.

695 9. Transportkrevende virksomhet må plasseres i direkte tilknytning til jernbanenettet og
696 havner.

697 10. Mikromobilitetstilbud i byer må kun rulles ut dersom de faktisk erstatter biltrafikk og
698 fører til utslippskutt. Mikromobilitetsfrakomstmidler må kunne repareres og gjenvinnes
699 forsvarlig

700 **HELHETLIGE TRANSPORTLØSNINGER**

701 *For å nå målene om mindre miljøproblemer skapt av transport er det viktig at alle deler av*
702 *transportpolitikken utvikles med klar målstyring mot mer miljøvennlig transport.*

703 **Natur og Ungdom krever:**

704 11. Vegkapasiteten må ikke utvides i trafikkbelastede områder. I stedet må det satses på
705 transportminimering, kollektivtrafikk og godstransport på jernbane og båt.

706 12. Det skal ikke gjennomføres store kapasitetsøkende eller naturødeleggende
707 vegutbygginger. I stedet må vegmidlene prioriteres på eksisterende veger til målrettede
708 trafiksikkerhetstiltak, vedlikehold og tilrettelegging for kollektivtrafikk.

709 13. Miljøpolitikken må legge klare rammer for transportpolitikken. Transportpolitikken
710 må organiseres slik at alle transportpolitiske virkemidler sees i sammenheng og miljøvennlig
711 kollektivtrafikk favoriseres når beslutninger skal fattes og penger skal fordeles.

712 14. Det må stilles strenge krav til utslipps- og støybegrensning på all transport. Slike
713 begrensninger bør primært skje i form av trafikkreduksjoner.

714 15. Det må innføres restriktive tiltak mot biltrafikken, som køprising, i byene. Inntekter
715 fra køprising, bompenger og lokale drivstoffavgifter bør brukes til investering i og drift av
716 kollektivtilbudet og tiltak for myke trafikanter fremfor å investere i nye vegprosjekter.

717 16. Satsingen på nye og mer miljøvennlige drivstoff må intensiveres. Dette gjelder både
718 for bil, buss, båt og fly. Nullutslippsbiler må gis økonomiske fordeler, og i byer må det
719 opprettes utslippsfrie soner. Næringskjøretøy og godskjøretøy må særlig ha sterke
720 insentiver.

721 17. En føre var – holdning må legges til grunn når det gjelder produksjon og bruk av
722 biodrivstoff. Forbruk og produksjon av biodrivstoff må forutsette faktiske utslippskutt og at
723 matvareproduksjon og naturmangfold ikke trues eller ødelegges.

724 18. Det bør gjøres enklere å ha bildelingsordninger enn å eie egen bil, og ordninger for
725 leie av bil og varebil bør forbedres. De med behov for drosjetransport må sikres lave takster.

726 19. Norge må ha en høy nasjonal avgift på fossilt drivstoff. Inntektene fra avgiften bør
727 brukes til investeringer i utslippsreducerende kollektivtiltak.

728 **KOLLEKTIVTRAFIKK**

729 *Kollektivtrafikken må minimere behovet for bruk av bil i byer og tettsteder. Et godt utnyttat*
730 *kollektivnett tilrettelegger for sterke, tettbygde, lokale sentre. Det er et mål å øke*
731 *kollektivtrafikkens totale andel av persontransporten.*

732 **Natur og Ungdom krever:**

733 20. Kollektivtrafikken må være konkurransedyktig, og fremkomstmidlene må være
734 behagelige, samt være tilpasset personer med funksjonsnedsettelse. Lav pris skal veie tungt
735 i utviklinga i kollektivtilbudet. På strekninger der fly og tog konkurrerer direkte, skal det mest
736 miljøvennlige alternativet alltid være billigst.

737 21. Miljøvennlig kollektivtrafikk må samarbeide for å konkurrere med bil og fly, ikke
738 utkonkurrere eller motarbeide hverandre. Der busstilbudet hindrer satsing på skinnegående
739 transportmiddel eller gjøre det dårligere, bør skinnegående transport prioriteres.

740 22. I by- og tettstedsområder bør det være egne kollektivfelt på alle veger med stor
741 rushtidstrafikk.

742 23. Utbedringer i kollektivtilbudet må finansieres gjennom økte offentlige bevilgninger
743 og ikke økte billettpriser for de reisende.

744 24. Myndighetene må sørge for forutsigbare og stabile økonomiske rammer for
745 kollektivtrafikken.

746 25. Det bør satses på utbygging av effektive og omfattende elektriske kollektivsystemer i
747 de store byene.

748 26. Det må satses på et bedre kollektivtilbud også utenfor de store byene, og
749 boligbygging må plasseres slik at grunnlaget for å velge kollektivt blir størst mulig.

750 27. For å få et bedre kollektivtilbud må det satses på resultatskontrakter mellom
751 kollektivselskaper og myndigheter. Eventuelle anbudskonkurranser må fokusere på
752 kvaliteten på kollektivtilbudet, og ikke gjennomføres med tanke på kutt i offentlig støtte til
753 kollektivtrafikken.

754 28. Alle kollektivruter og -operatører må samles på én plattform for å gjøre det enkelt å
755 bestille reiser fra A til Å.

756 29. Alle rutebusser og tog må vaskes i miljøvennlige vaskehaller.

757 **BÅTTRAFIKK OG SKIPSFART**

758 *De fleste former for transport med båt er mer miljøvennlig enn bruk av bil og fly. Båttrafikk*
759 *bør derfor favoriseres framfor mer forurensende transport.*

760 **Natur og Ungdom krever:**

761 30. Lokalbåtrutene må styrkes slik at tilbudet dekker hele kyst-Norge. Mellom store byer
762 bør bruk av forurensende hurtigbåter begrenses og utvikling av nullutslippsteknologi må
763 fremskyndes.

764 31. Fergesamband må opprettholdes og opprustes i stedet for bygging av nye broer og
765 tuneller. Fergesamband må gradvis omlegges til hybrid- og el-ferger

766 32. Det må satses på ny, miljøvennlig teknologi for å redusere utslippene fra båter og
767 skip.

768 33. Det må settes restriksjoner på bruk av lystbåter i sårbare områder.

769 34. Cruisetrafikk og konkurranser som offshorerace må forbys.

770 35. Alle større norske havner må tilby landstrøm til skip som ligger til kai.

771 36. Myndighetene må kreve effektiv støydemping og effektiv energibruk på alle
772 utenbordsmotorer.

773 **JERNBANE**

774 *Natur og Ungdom går inn for en storstilt satsing på jernbanen. Jernbanen er en energieffektiv*
775 *og lite forurensende transportmåte, både for gods- og persontransport. Den er lite*
776 *miljødeleggende, og har stor betydning for en rekke lokalsamfunn.*

777 37. Baner og togmateriell må utbedres slik at reisetiden mellom de største byene
778 reduseres kraftig. Ved utredning av jernbaneutbygging må fremtidig behov medberegnes.

779 38. Det må satses på utbygging av høyhastighets jernbanenett mellom de største byene.
780 Ved annen utbygging i og rundt de største byene må fremtidig utbygging av
781 høyhastighetstog tas hensyn til.

782 39. Det må legges til rette for mer godstransport på jernbane.

783 40. Jernbanenettet må forbedres og utvides til å omfatte større deler av landet.
784 Strekningene med størst transportgrunnlag må prioriteres.

785 41. Ved all jernbaneutbygging må hensynet til miljø, klima og samisk kulturutøvelse veie
786 tungt.

- 787 42. Sidebanene må bevares og de nedlagte sidebanene må gjenopprettes.
788 Småstasjonene må beholdes, og det bør prioriteres å bygge nye stasjoner i tilknytning til nye
789 bolig- og næringsprosjekt langs jernbanenettet.
- 790 43. Lettbanemateriell bør tas i bruk til trafikk på lokale jernbanestrekninger. Der det er
791 mulig må dette utvides til et bybanetilbud gjennom bygging av nye skinner til sentrum og
792 boligområder.
- 793 44. For å bedre jernbanetilbudet rundt de store byene må det satses på utbygging av
794 dobbeltspor.
- 795 45. Alle jernbanestrekninger i Norge skal elektrifiseres for å gjøre jernbanen mer
796 fleksibel, øke lønnsomheten og kutte utslippene.
- 797 46. Staten må gi utbyggere av jernbaneprosjekter stabile økonomiske rammevilkår for å
798 sikre rask og effektiv utbygging. Stortinget må binde seg til langsiktig finansiering av store
799 jernbaneprosjekter.
- 800 47. Kapasiteten i Oslotunnelen må brukes med formål om at flest mulig tar toget. Derfor
801 må alle tog gjennom Oslo være del av det samme helhetlige transporttilbudet. Passasjerer
802 på vei til og fra Oslo lufthavn kan ikke ha forrang på noen toglinjer, og ingen persontog bør
803 ha høyere prioritet enn andre.
- 804 48. En eventuell utbygging av Nord-Norgebanen skal ikke gå på bekostning av sårbare
805 naturområder, urfolks kulturutøvelse, samt total klimaeffekt.
- 806 49. Bomavgifter fra veg og avgifter på innenlands flytrafikk må brukes til jernbaneformål
807 på konkurrerende strekninger, der dette eksisterer.
- 808 50. Bevilgninger til drift og vedlikehold av jernbanen må holdes på et stabilt og høyt nivå
809 med mål om å ta igjen etterslepet.
- 810 51. Miljøhensyn og kvalitet i tilbudet skal vektlegges i anbudsrunder om norske
811 jernbaner.
- 812 52. Den norske jernbanen skal eies av staten. En privatisert jernbane er i større grad
813 utsatt for kutt og besparelser, noe som bidrar til at tilbudet appellerer til færre.
814

815 **FLYTRAFIKK**

816 *Flytrafikk er den mest forurensende av alle former for transport. Flytrafikken bør reguleres*
817 *for å redusere antallet flyreiser. Det må settes i verk nasjonale tiltak for å redusere*
818 *innenlands flytrafikk, og norske myndigheter må jobbe aktivt for virkemidler som reduserer*
819 *flytrafikken internasjonalt.*

820 **Natur og Ungdom krever:**

821 53. Det må innføres miljøprogressive avgifter på innenlands flytrafikk der det finnes
822 miljøvennlige alternativer.

823 54. Reduksjonen av innenlands flyreiser må først og fremst tas på de sterkt trafikkerte
824 rutene mellom de store byene.

825 55. Det må ikke opprettes nye flyplasser i Norge, og eksisterende flyplasser må ikke
826 utvides.

827 56. Offentlig subsidiering av flyplasser på steder der det finnes et godt miljøvennlig
828 alternativ må avskaffes.

829 57. Det må utarbeides miljø- og klimaanalyser ved alle eventuelle større
830 lufthavnutvidelser i Norge.

831 58. En del av AVINORs overskudd må gå til finansiering av jernbaneprosjekter mellom de
832 store byene.

833 59. Norge må jobbe for å redusere internasjonal flytrafikk, blant annet gjennom globale
834 miljøavgifter og inkludering av den internasjonale flytrafikken i internasjonale miljø- og
835 klimaavtaler.

836 60. All unødvendig privat flytransport skal forbys fra å lande og oppbevares på norske
837 flyplasser. Dette inkluderer alle forretningsfly.

838 61. Ordninger som belønner flypassasjerer, som bonuspoeng og taxfree, må avvikles i
839 Norge og internasjonalt.

840 62. Det må satses på elektriske fly på kortbanenettet i Norge. Så lenge produksjonen av
841 el-fly tar hensyn til mennesker og miljø.

842 63. Det må innføres en flyseteavgift som gjør det mer lønnsomt å fylle alle flyenes seter.
843 Denne flyseteavgiften må gjelde for reiser til og fra utlandet, samt innenlandsreiser.

844 **SYKKEL OG FOTGJENGERE**

845 *Sykkel og gange er de mest miljøvennlige måtene å transportere seg på. Potensialet for*
846 *større sykkelandel er stort i norske byer og tettsteder. Det trengs en helhetlig tanke for*
847 *utbygging av sykkelvegnett, sett i sammenheng med gågater og parker. Det skal være*
848 *komfortabelt og sikkert å være syklist i byen.*

849 **Natur og Ungdom krever:**

850 64. I byer og tettsteder må det bygges omfattende sykkelvegnett. Det eksisterende må
851 utvides, vedlikeholdes og opprustes.

852 65. Brøyting og tilrettelagt gang- og sykkelinfrastruktur på vinteren må prioriteres.

- 853 66. Det må opprettes tyverisikre, overdekkede parkeringsplasser for sykler ved
854 kollektivknutepunkt og andre sentrale steder, samt i tilknytning til arbeidsplasser. Alle nye
855 nærings- og boligbygg må inkludere et minimumsantall sykkelparkeringer.
- 856 67. I store og mellomstore byer må det innføres bysykkelordninger. Tilbudet må være
857 billig og brukervennlig.
- 858 68. Trafikkreglene må endres slik at syklister og fotgjengere prioriteres. Trafikkreglene
859 for syklister må forenkles.
- 860 69. Sykkel- og gangfelt må være separate der det er hensiktsmessig.
- 861 70. Det må tilrettelegges for bruk av elektrisk sykkel som alternativ til bil.
- 862 71. Rettssikkerheten for sykkleierskap må økes. Sykkelregistre må styrkes, og det må
863 jobbes aktivt for at færre anmeldelser blir henlagt.
864

865 **6. INDUSTRI**

866 **Det må være et mål for norsk industri å lage produkter som er nødvendige, bestandige, og**
867 **energieffektive. Produktene må ikke føre til store miljøproblemer når de produseres,**
868 **brukes eller kasseres.**

869 *Det aller meste av industriell virksomhet har uheldige miljøeffekter. Ved å stille krav til, og*
870 *forbedre, produksjonsmetoder kan likevel forurensningen reduseres betraktelig.*

871 *Forurensende industri lønner seg ikke i lengden. Norsk industri bør legge om produksjonen til*
872 *mer miljøvennlige produkter og produksjonsmetoder.*

873 *Arbeidet med å rydde opp etter gamle utslipp av miljøskadelige stoffer er viktig, men*
874 *myndighetene må også ta lærdom og sikre seg mot at nye utslipp forekommer.*

875 *Forurensing fra industrien kommer ikke bare fra fabrikkene, men også fra produkter som lett*
876 *blir ødelagte, eller som fører til miljøskader når de blir kassert. For å redusere total*
877 *produksjon og store mengder unødvendig avfall, er det viktig at produkter har lengre levetid.*

878 **FRAMSYNT NÆRINGSPOLITIKK**

879 *Norge er i dag svært avhengig av forurensende industriproduksjon. Norske myndigheter må*
880 *bruke en rekke virkemidler for å få i gang mer framsynt og miljøvennlig produksjon i Norge.*

881 **Natur og Ungdom krever:**

882 1. Norske myndigheter bør sette i gang forskningsprogrammer og tiltakspakker for
883 utvikling av framtidrettet og miljøvennlig produksjon i Norge.

884 2. Det norske skattesystemet må endres i grønn retning. Skatten må være progressivt
885 knyttet til bedriftenes utslipp og energibruk, og må fremme utvikling og innføring av ny
886 miljøvennlig teknologi.

887 3. Det må legges til rette for etablering av næringsvirksomhet direkte og indirekte
888 knyttet til produksjon av miljø- og klimaløsninger. Slike virksomheter må gis gode
889 rammevilkår og skattefordeler.

890 4. Miljøvennlig norsk industri må sikres langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

891 **FORURENSING FRA NORSK INDUSTRI**

892 *Norsk industriproduksjon gir store utslipp av både miljøgifter, forsurende stoffer, klimagasser*
893 *og sot. Denne forurensingen må reduseres kraftig.*

894 **Natur og Ungdom krever:**

895 5. Den norske utslippspolitikken må skjerpes, utslippskonsesjoner må gis på bakgrunn
896 av hva naturen kan tåle, og ikke virksomhetens økonomi eller kapasitet.

897 6. Norsk industri må benytte beste miljøvennlige teknologi.

- 898 7. I alle svært forurensa havner, fjorder, innsjøer og elver må det snarest settes i gang
899 opprydning av miljøgifter og tungmetaller. Dette må gjøres slik at giften ikke fører til
900 biologiske effekter, og slik at fisk og skalldyr fra hele området er spiselig for mennesker.
901 Både staten, lokale myndigheter og næringslivet må bidra til en slik opprydning.
- 902 8. Norge må være en pådriver for å oppnå den internasjonale Oslo-Paris-kommisjonens
903 Sintra-målsetting. Dette innebærer stopp i alle utslipp av syntetiske miljøgifter. Det skal bare
904 forekomme naturlige bakgrunnsverdier av miljøgifter.
- 905 9. Alle utslipp av miljøgifter fra industri til sjø må forbys.
- 906 10. Det må innføres høye miljøavgifter for å hindre miljøskadelig produksjon.
- 907 11. Arbeidernes tillitsvalgte må kunne gripe inn mot miljøkriminelle forhold uten fare for
908 egen stilling.
- 909 12. Det må satses på forskning på miljøgifter og radioaktivitet i sjødyrene i norske
910 farvann.
- 911 13. Store punktutslipp må ta i bruk CO₂-håndtering.

912

913 **BERGVERKSINDUSTRIEN**

914 *Økning i mineralpriser på verdensmarkedet har ført til nysatsning på bergverksindustri i*
915 *Norge. Forvaltet på en god måte, kan gruvedrift gi oss viktige mineraler, og inntekter og*
916 *ringvirkninger i lokalsamfunn. Gruvedrift er en kontroversiell næring, som ofte fører til*
917 *irreversible naturødeleggelser og arealkonflikter med andre næringer, natur- og*
918 *friluftsjnteresser. Bruk av sjødeponi og utslipp av giftige kjemikalier er ikke miljømessig*
919 *akseptabelt.*

920 **Natur og Ungdom krever:**

- 921 14. Sjødeponi av gruveavgang må lovmessig forbys i Norge. Alternativer som
922 tilbakefylling av avgangsmasse, minimalisering av avfall, og alternativ bruk av massen må
923 heller velges.
- 924 15. Der hvor nyetablering av gruvevirksomhet fører til arealkonflikter med
925 urfolksinteresser og tradisjonsnæringer, må disse interesser veie tyngst.
- 926 16. Nyetablering av gruvedrift må etterstrebe å minimere sine naturinngrep.
927 Underjordisk drift må velges, framfor dagbrudd og sprengning av fjelltopper.
- 928 17. Ved nye gruveprosjekter må det foreligge en langsiktig plan for nedstengning og
929 rehabilitering av området etter endt virksomhet.
- 930 18. Det må innføres et forbud mot gruvedrift på havbunnen inntil det er gjort grundige
931 kartlegginger av økosystemene som vil bli berørt.

932 19. Norge skal være et foregangsland for gjenvinning av mineraler.

933 **KLESINDUSTRIEN**

934 *Klesindustrien står for rundt 10 prosent av verdens samlede CO₂-utslipp. Det er mer enn fly*
935 *og skipsfart til sammen. I tillegg forbruker klesindustrien årlig 93 milliarder kubikkmeter*
936 *vann, noe som tilsvarer vannforbruket til 5 millioner mennesker. Denne industrien har*
937 *enorme negative virkninger på både miljø og klima, og det må igangsettes tiltak for å gjøre*
938 *industrien mindre skadelig.*

939 **Natur og Ungdom krever at:**

940 19. Alle norske elever i grunnskolen lærer grunnleggende metoder for å reparere klær.

941 20. Nye klesprodukter som selges i Norge må belegges med høyna merverdiavgift.
942 Merverdiavgiften på reparasjon må fjernes, og merverdiavgiften på utleie må reduseres.

943 21. Klesindustrien viser full åpenhet om leverandører og hvordan klærne blir laget.

944 22. Klesindustrien bremser overproduksjonen.

945 23. Klesindustrien og bruktklærindustrien får lavere miljøbelastning og tar ansvar for
946 tekstilavfall. Produksjon av særlig energikrevende eller forurensende tekstiler må reduseres.

947

948

7. FORBRUK OG AVFALL

949 **Avfallsmengdene skal minimeres. Mest mulig materiale må gjenvinnes. Unødvendig**
950 **produksjon og forbruk må reduseres fordi det øker avfallsmengden og overbelaster**
951 **knappe, verdifulle naturressurser.**

952 *Produksjonen av de varene vi i Norge og andre vestlige land overforbruk er ofte svært*
953 *ressurskrevende og miljøskadelig. Vårt forbruk går utover miljøet og må derfor reduseres.*
954 *Samtidig må det eksisterende forbruket bli mer miljøvennlig. Det må tilrettelegges for at flere*
955 *kan velge å kjøpe varer som er produsert på en lite miljøskadelig måte og som er lette å*
956 *gjenvinne.*

957 *Alle former for avfallsbehandling gir forurensing, både materialgjenvinning, deponi og*
958 *forbrenning. Hvilken avfallsbehandlingsform som skader miljøet minst, og representerer*
959 *minst sløsing med ressurser, avhenger av situasjonen. Avfallshierarkiet må følges ved å*
960 *favorisere ombruk, legge til rette for materialgjenvinning, gjenvinne energien i avfallet og til*
961 *slutt deponere sikkert det som ikke lar seg behandle på andre måter. Avfall er ikke søppel –*
962 *det er en ressurs.*

963 **AVFALLSMINIMERING OG BÆREKRAFTIG FORBRUK**

964 *Overforbruk og utbredt bruk av produkter med kort levetid gir enorm ressursløsning. Det må*
965 *settes krav til både produsenter og forbrukere om å redusere avfallsproduksjonen. Det er ikke*
966 *mulig å kutte tilstrekkelig forbruk i et økonomisk system som baserer seg på evig materiell*
967 *vekst.*

968 **Natur og Ungdom krever:**

969 1. Unødvendig emballasje skal unngås. Det må utarbeides restriktive retningslinjer for
970 bedre bruk av emballasje.

971 2. Produsenter må pålegges å redusere avfall, og å ta i bruk resirkulerte
972 avfallsprodukter i produksjonen.

973 3. Det offentlige og private markedet må skape et marked for gjenbruks- og resirkulerte
974 produkter, særlig ved å inkludere miljøkrav i sine innkjøpsordninger.

975 4. Myndighetene må legge til rette for at produkter og varer som er produsert lokalt og
976 på en miljøvennlig måte skal bli lettere tilgjengelig for forbrukerne. Lokalproduserte og
977 miljøvennlige produkter må være billigere enn andre varer.

978 5. Matavfall må ikke forbrennes, men gjenvinnes til kompost, matjord og bioenergi.

979 6. Myndighetene må samarbeide med alle ledd i matkjeden, fra produsentene til
980 forbrukerne, om tiltak for å minimere mengden spiselig mat som går til spille. Butikker og
981 andre bedrifter må fremme bærekraft og jobbe aktivt mot matkasting.

982 7. Det må orienteres om hvor mye plast som produseres, importeres og selges totalt i
983 Norge i løpet av ett år, slik at denne mengden lettere kan reduseres.

- 984 8. Alle produkter som selges i norske butikker skal merkes med produktets totale
985 klimaavtrykk, i tillegg til en merking av antatt levetid for produktet.
- 986 9. Myndighetene må redusere mengden plast som blir produsert og sørge for at plast
987 blir håndtert på forsvarlig vis slik at den ikke havner i naturen.
- 988 10. Merverdiavgiften på reparasjon må fjernes, og merverdiavgiften på utleie må
989 reduseres.

990 **AVFALLSBEHANDLING OG GJENVINNING**

991 *Avfall som ikke kan gjenbrukes må behandles slik at det blir minst mulig forurensing og størst*
992 *mulig grad av energigjenvinning. Ved avfallsbehandling skal mest miljøvennlige teknologi*
993 *benyttes.*

994 **Natur og Ungdom krever:**

- 995 11. Alt avfall skal fortrinnsvis resirkuleres, gjenvinnes eller inngå i panteordninger.
- 996 12. All produksjon må være basert på et grunnprinsipp om at avfall generert gjennom
997 produksjon og forbruk av sluttproduktet, skal kunne gjenbrukes.
- 998 13. Alle avfallsbehandlingsinstanser må kontrolleres og ha strenge krav til kontroll og
999 rensing av alle typer utslipp.
- 1000 14. Innsamlingsordningene for farlig avfall skal være så gode at ikke noe kommer på
1001 avveie.
- 1002 15. Produkter som skaper avfallsproblemer må avgiftsbelegges slik at de betaler
1003 samfunnets kostnader ved dem.
- 1004 16. Avfall bør behandles så nær kilden som mulig. Dette er viktig for å unngå farlig
1005 transport og forurensing fra transport.
- 1006 17. Emballasje må standardiseres slik at ombruksordningen kan omfatte flest mulig
1007 produkter.
- 1008 18. Aske fra forbrenningsanlegg må deponeres forsvarlig.
- 1009 19. Miljøkravene til rivning av hus må skjerpes og følges opp.
- 1010 20. Farlig avfall må ikke eksporteres eller importeres. I tilfeller der det eksporterende
1011 landet av ressursmessige eller geografiske årsaker ikke er i stand til en forsvarlig håndtering,
1012 kan det likevel åpnes for import.
- 1013 21. Produkter bestående av plast skal ha tydeligere markering av produktets plasttype.
- 1014 22. Dumpster diving fra bedrifter skal være lovlig i Norge.

1015

1016

1017

1018

1019

8. INTERNASJONALT

1020 **Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å kunne løse mange av de store**
1021 **miljøutfordringene verden står overfor. Hensyn til en mer rettferdig fordeling av verdens**
1022 **ressurser og miljø må overordnes mål om økonomisk vekst og økt frihandel i det**
1023 **internasjonale samfunn.**

1024 *Urettferdig fordeling og et økonomisk system som baserer seg på stadig økonomisk vekst er*
1025 *to av de grunnleggende årsakene til de globale miljøproblemene. Fokuset og målsettingene*
1026 *for internasjonalt samarbeid må endres for å kunne finne langvarige løsninger på mange av*
1027 *de globale miljøutfordringene.*

1028 *Lokal medvirkning og demokratisk utvikling er nødvendig for å kunne finne gode, langsiktige*
1029 *løsninger på miljøutfordringer. Folk må få mulighet til å styre sin egen utvikling. Folkestyret*
1030 *både i nord og i sør må styrkes.*

1031 **GJELDSSLETTE**

1032 *Gjeldsbyrden skaper store miljø- og fattigdomsproblemer i sør, og hindrer en selvstendig*
1033 *økonomisk utvikling i lav- og mellominntektslandene. Gjeld er illegitim dersom den truer*
1034 *grunnleggende menneskerettigheter, er tatt opp av udemokratiske regimer, er tatt opp til*
1035 *illegitime formål eller har vokst til uhåndterbare proporsjoner som et resultat av forhold*
1036 *lånerlandet ikke har kontroll over.*

1037 **Natur og Ungdom krever:**

1038 1. Norge må slette all illegitim gjeld, og presse andre høyinntektsland til å gjøre det
1039 samme.

1040 2. Gjeldssletten må ikke trekkes fra bistandsbudsjettet og strukturturtilpasningstiltak
1041 må ikke være en betingelse for gjeldssletten.

1042 **BISTAND OG NORSKE BEDRIFTER I UTLANDET**

1043 *Hovedmålet med bistanden må være å bygge opp en sterk nasjonal økonomi basert på*
1044 *bærekraftig utvikling. Prosjekter må baseres på lokalbefolkningens premisser. Bistanden må*
1045 *være fattigdoms- og miljøorientert, ikke gå til store, miljøødeleggende prosjekter.*

1046 **Natur og Ungdom krever:**

1047 3. En større andel av norsk bistand må gå til bærekraftig jordbruk i lav- og
1048 mellominntektsland.

- 1049 4. Norske bedrifter som etablerer seg i andre land må bruke like gode eller bedre
1050 miljøstandarder som tilsvarende virksomhet pålegges i Norge. Virksomhet som har blitt
1051 stoppet i Norge på grunn av miljøhensyn må ikke gjenåpnes i utlandet.
- 1052 5. Norske bedrifter skal ikke utnytte naturressurser i land hvor folket ikke selv
1053 bestemmer over disse.
- 1054 6. De samme krav til informasjon som stilles til virksomheter i Norge må stilles til norske
1055 bedrifter i utlandet. Ved enhver ny etablering og ved overtagelse av eksisterende bedrifter
1056 og anlegg må dette baseres på lokal, demokratisk godkjennelse. Det må gjennomføres
1057 uavhengige miljøkonsekvensanalyser.
- 1058 7. Det må ikke gis norsk bistand til prosjekter i utlandet som medfører store
1059 miljøødeleggelser.
- 1060 8. Statens pensjonsfond utland (SPU) og andre offentlig eide fond og selskaper skal ikke
1061 investeres i direkte eller indirekte miljøskadelig virksomhet. Herunder gjelder blant annet all
1062 virksomhet tilknyttet bruk og utvinning av fossile energikilder. Investeringer i slik virksomhet
1063 må trekkes tilbake.
- 1064 9. Store deler av SPU må brukes til å finansiere utslippsreduksjoner, klimatilpasning og
1065 tiltak som fremmer bærekraftig utvikling, særlig i lav- og mellominntektsland.
- 1066 10. Norge må være en pådriver for at rike land driver teknologioverføring og
1067 investeringer i miljøvennlig teknologi i fattige land, uten bruk av kvoter.
- 1068 11. Urbefolkning må få leve i samsvar med sin egen kultur, og få råderett over sine
1069 tradisjonelle tilholdssteder.
- 1070 12. Statseide selskaper må ikke produsere fossil energi, hverken i Norge eller i utlandet.
1071 Selskaper med eksisterende fossile investeringer må lage en nedtrappingsplan for den fossile
1072 produksjonen.
- 1073 13. Internasjonale matekспортører må etterlate nok produkter til å opprettholde lokalt
1074 næringsliv og selvforsyning i distriktene de er produsert eller landet

1075 **INTERNASJONALT SAMARBEID**

1076 *Overnasjonalitet kan være et viktig virkemiddel for å skape lokal handling i miljøpolitikken.*
1077 *Internasjonale avtaler må ikke begrense landenes mulighet til å føre en offensiv miljøpolitikk.*

1078 **Natur og Ungdom krever:**

- 1079 14. Internasjonalt samarbeid må baseres på prinsippet om at hvert land har en stemme,
1080 ikke stemmevekt etter økonomisk innsats eller økonomiske ressurser.
- 1081 15. De forente nasjoner (FN) må styrkes og brukes som et internasjonalt og overordnet
1082 styringsorgan.

- 1083 16. FNs miljøprogram må utvikles til en verdensorganisasjon for natur og miljø, med
1084 sanksjonsmuligheter.
- 1085 17. FN bør brukes aktivt som et forum for framforhandling av internasjonale miljø- og
1086 utviklingsavtaler.
- 1087 18. Internasjonale miljøavtaler må overordnes frihandelsavtaler, andre økonomiske og
1088 militære avtaler og resolusjoner.
- 1089 19. Norge må sette strenge krav til FNs matvareorganisasjon FAO. FAO må føre en
1090 bærekraftig politikk som legger vekt på miljøvennlig matproduksjon, ikke økt økonomisk
1091 vekst.
- 1092 20. Staten Norge skal være et foregangsland når det kommer til gode klimatiltak og ikke
1093 bli påvirket til det motsatte av innflytelse og/eller andre lands meninger i nasjonale og
1094 internasjonale saker og organer.
- 1095 21. De rike landene må betale for miljøtiltak i den fattige delen av verden for å rette opp
1096 globale miljøproblemer skapt av den rike verden, som økt drivhuseffekt og tap av biologisk
1097 mangfold.
- 1098 22. Norge må anerkjenne at vårt forbruk ikke kan opprettholdes dersom vi skal nå
1099 målene i Parisavtalen. Vekst i grønne næringer er et viktig virkemiddel i klimapolitikk, men
1100 grønn vekst som overordnet mål er ikke realistisk eller konstruktivt i internasjonale
1101 forhandlinger eller miljøpolitikk for øvrig.

1102 ØKONOMISKE AVTALER

1103 *Verdensbanken, det Internasjonale Pengefondet (IMF) og Verdens Handelsorganisasjon*
1104 *(WTO) fører en politikk som er uforenlig med en bærekraftig utvikling og bidrar til økt*
1105 *fattigdom. Disse udemokratiske institusjonenes makt må reduseres.*

1106 **Natur og Ungdom krever:**

- 1107 23. Hensyn til miljø- og bærekraft må være overordnet i all internasjonal handel. Avtaler
1108 som bryter med dette må avvikes, og kan ikke inngås. Unødvendig forbruksskapende handel
1109 må begrenses.
- 1110 24. Den internasjonale handelen må bli mer rettferdig, der ingen parter blir utnyttet.
- 1111 25. Det må ikke framforhandles nye handelsavtaler som hindrer en offensiv miljøpolitikk
1112 og setter økonomisk liberalisering over bærekraftig utvikling.
- 1113 26. Multilaterale investeringsavtaler som styrker de multinasjonale selskaperes
1114 rettigheter i forhold til lokale og nasjonale myndigheter må ikke innføres.
- 1115 27. Norges medlemskap i Verdensbanken, IMF og WTO må brukes til å påvirke politikken
1116 i en miljøvennlig retning.

- 1117 28. Norge må støtte de fattigste landene i internasjonale forhandlinger og
1118 organisasjoner. Norge må motarbeide forslag som innebærer svekkelse av landenes
1119 matvaresikkerhet.
- 1120 29. I handelsregelverket som regulerer handel med mat må man skille mellom subsidier
1121 til innenlandsk forbruk og subsidier til eksport. All subsidiering av eksport må forbys.
- 1122 30. Norge må støtte fattige land i kampen om rettferdig fordeling av ressursene, og ikke
1123 gå inn i en blokk sammen med andre rike, industrialiserte land.
- 1124 31. Alle land må ha rett til å beskytte eget landbruk mot konkurranse utenfra, ut fra
1125 prinsippet om matsuverenitet. Forhandlingene i WTO om videre liberalisering av handel med
1126 jordbruksvarer må stanses. Mat og jordbruk må ut av WTO.

1127 **EU OG EØS**

1128 *EU som system bygger på økonomisk vekst gjennom frihandel. Dette fører til økt forbruk og*
1129 *forurensning. EUs landbrukspolitikker fører til sentralisering og industrialisering av produksjon.*
1130 *Dette har negative konsekvenser for miljøet og det biologiske mangfoldet og for*
1131 *konkurransesevnen i det norske landbruket. Samarbeid på tvers av landegrensene er nødvendig*
1132 *for å nå Parisavtalens klimamål. Norge må bruke sin posisjon i det europeiske samfunnet til å*
1133 *utvikle god klimapolitikk, uavhengig av om man har medlemskap i EU, EØS eller ingen av*
1134 *delene. Det ligger ingen garanti i at medlemskap i EU vil redusere klimagassutslipp eller*
1135 *naturløstap, men heller ingen automatikk i det motsatte.*

1136 **Natur og Ungdom krever:**

- 1137 32. Norge må benytte seg av handlingsrommet vi har i prosesser i EU til å påvirke
1138 politikken i en miljøvennlig retning.
- 1139 33. Reservasjonsretten bør benyttes mot direktiver og forordninger som svekker på
1140 norske miljøstandarder og norsk miljøpolitikk.

1141 **NEDRUSTNING**

1142 *Verdens militærapparat er et enormt ressursløseri, en av de største forurensere i verden,*
1143 *og en trussel mot alt liv.*

1144 **Natur og Ungdom krever:**

- 1145 34. Våpenlagrene må nedbygges. Atomvåpen, biologiske våpen og kjemiske våpen må
1146 avskaffes.
- 1147 35. Norsk industri må ikke produsere komponenter som brukes til framføring av
1148 atomvåpen.
- 1149 36. Norge skal være et foregangsland i arbeidet for internasjonal militær nedrustning og
1150 alternativ konfliktløsning.

1151 37. Ingen utenlandske militærbaser skal finne sted på norsk jord.

1152 38. Forsvaret må føre et klimaregnskap og kartlegge sin påvirkning på natur. Tidligere
1153 skader på sårbar natur må kartlegges og restaureres. Staten må stille konkrete krav til
1154 forsvaret for å kutte utslipp. Når det skal investeres i nytt materiell må klima og miljø tas
1155 med i vurderingen. Forsvaret kan ikke være fritatt klimaforpliktelser.

1156 **TAP OG SKADE**

1157 *Tap og skade er de ødeleggelsene klimakrisen forårsaker som ikke kan unngås gjennom*
1158 *utslippskutt og klimatilpasning. Slike tap og skader skjer allerede og vil forverres i takt med*
1159 *klimaendringene. Det er landene med minst ressurser til å dekke kostnadene av tap og skade,*
1160 *og har minst skyld i klimakrisen som er mest utsatt. Det må derfor gis erstatning for tap og*
1161 *skade til land som er særlig utsatt for dette, og erstatningen må komme fra land som har*
1162 *mest skyld i klimakrisen, inkludert Norge.*

1163 **Natur og Ungdom krever:**

1164 39. Norge betaler sin rettferdige andel av tap og skade, inkludert ikke-økonomiske tap.

1165 40. Finansieringen av tap og skade må være ny og addisjonell; den kan ikke gis i form av
1166 lån, men må gis som gaver

1167 41. Norge stiller seg bak finansieringsordninger for tap og skade som er skissert opp av
1168 landene som er mest utsatt for klimaødeleggelser

1169 **9. KULTURARVEN**

1170 *I kampen mot klimaendringer og naturødeleggelser er det viktig å ha med seg gammel*
1171 *kunnskap. Tradisjonelle metoder for produksjon og vedlikehold er viktige alternativer til*
1172 *dagens forbrukersamfunn. Ulike kulturer har ulike måter å forvalte naturressurser, og det*
1173 *gjelder å lære av hverandre. For å ta vare på natur og kulturminner må det være en balanse*
1174 *mellom nytt og gammelt, og fokus på sannhet og forsoning mellom majoritets- og*
1175 *minoritetskulturer.*

1176 *Urfolk og nasjonale minoriteters levesett trues av klima- og naturkrise. Samtidig peker FNs*
1177 *klimapanel på at urfolksgrupper, som i større grad lever med naturen, har kunnskap som gir*
1178 *dem en uvurderlig rolle i kampen mot klimaendringene.*

1179 **Natur og Ungdom krever:**

- 1180 1. Et mangfold av kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling, gjennom helhetlig
1181 samfunnsplanlegging.
- 1182 2. Urfolks kunnskaper er viktige i vern mot klimaendringene. Urfolk må lyttes til i nasjonale
1183 og internasjonale forhandlingsrom.
- 1184 3. Utdanning i tradisjonshåndverkene og reparasjon skal løftes og fremmes for unge.
- 1185 4. Bevaring av kulturminner må sikres. Disse skal forvaltes på en bærekraftig måte